

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

ΟΙ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΣΤΟ ΙΔΑΛΙΟΝ – ΑΜΠΙΛΕΡΗ, 2012

Το Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων, Τμήμα Αρχαιοτήτων, ανακοινώνει την ολοκλήρωση της 22^{ης} ανασκαφικής περιόδου των τακτικών ανασκαφών του στο ανακτορικό σύμπλεγμα στο λόφο της Αμπιλερής, όπου εντοπίστηκε το διοικητικό κέντρο του Βασιλείου του Αρχαίου Ιδαλίου. Οι ανασκαφές στο σημείο αυτό διεξάγονται από το 1991 κάτω από την διεύθυνση της Δρος Μαρίας Χατζηκωστή, Διευθύντριας του Τμήματος και με την συμμετοχή του κ. Σταύρου Λαγού, Ανώτερου Τεχνικού Επιθεωρητή, και του Σχεδιαστή κ. Κυριάκου Καπιτανή. Την ανασκαφή του 2012 που διήρκεσε από τον Μάρτιο μέχρι το τέλος Νοεμβρίου επέβλεψαν η Δρ. Άννα Σατράκη, Αρχαιολογική Λειτουργός στο Τμήμα Αρχαιοτήτων και η αρχαιολόγος Χάρης Παπαδοπούλου. Εργάστηκαν επίσης για μικρότερο χρονικό διάστημα πολλοί Κύπριοι και ξένοι αρχαιολόγοι, καθώς και μαθητές, και εθελοντές.

Η ανασκαφή του 2012 έφερε στο φως νέα επιβλητικά οικιστικά συγκροτήματα, όπως αποθήκες, εργαστήρια και υδατικές εγκαταστάσεις που διευρύνουν τις γνώσεις μας για την χρήση του οχυρού και συνηγορούν στον χαρακτηρισμό του ως διοικητικό κέντρο και ανακτορικό σύμπλεγμα. Με την ανασκαφική περίοδο του 2012 διπλασιάστηκε σχεδόν ο ανασκαμμένος χώρος, που καταλαμβάνει σήμερα έκταση 5525 τετραγωνικών μέτρων στη δυτική πλαγιά του λόφου της Αμπιλερής. Η μεγάλη έκταση της ανασκαφής και η καλή διατήρηση των καταλοίπων δίδουν νέα προοπτική για τη διαμόρφωση του χώρου σε αρχαιολογικό πάρκο και για τη σύνδεσή του με το Τοπικό Μουσείο Αρχαίου Ιδαλίου, το οποίο κτίστηκε μέσα στο χώρο και λειτουργεί από το 2008.

Η έρευνα του 2012 επικεντρώθηκε στη Αυλή Β και σε δύο νέα κτιριακά συμπλέγματα, που εκτείνονται στα νότια του Δρόμου Α και εφάπτονται του εσωτερικού Πύργου C. Η Αυλή Β, η οποία σε προηγούμενες ανασκαφικές περιόδους χαρακτηρίστηκε ως Δρόμος D, είναι σχεδόν ορθογώνια, πλάτους 11 μέτρων. Εκτείνεται προς το νότια μεταξύ του δυτικού Τείχους του ανακτόρου και των δύο νέων κτηριακών συμπλεγμάτων με επιβλητική είσοδο που έχει στοιχεία αμυντικού χαρακτήρα.

Τα δύο νέα κτηριακά συμπλέγματα αποτελούν ενιαίο κτίσμα μαζί με τον Πύργο C στον οποίο εφάπτονται στα δυτικά και νότια, αλλά έχουν διαφορετικά υψόμετρα και χρησιμοποιήθηκαν για διαφορετικούς σκοπούς. Το χαμηλότερο σύμπλεγμα, που εφάπτεται του Πύργου C στα δυτικά, είναι ορθογώνιο και οι εξωτερικοί του τοίχοι είναι επιβλητικοί, πλάτους ενός μέτρου. Αποτελείται από τέσσερα μικρά ορθογώνια δωμάτια (Δωμάτια 20Α, 20Β, 39Α, 39Β) και ένα μακρόστενο με δύο παράλληλους διαχωριστικούς τοίχους που δημιουργούν

τρεις ανεξάρτητους χώρους (Δωμάτιο 40A, B, C). Στα δάπεδα όλων των δωματίων υπάρχουν έντονα σημάδια πυρκαγιάς και ενδείξεις για την ύπαρξη δεύτερου ορόφου. Έντονα σημάδια πυρκαγιάς εντοπίστηκαν και στα σκαλοπάτια της στενής εισόδου που επικοινωνεί με την Αυλή Β. Τα ευρήματα, που είναι κυρίως όπλα και πέταλα αλόγων μαρτυρούν ότι το κτήριο χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της φρουράς του Πύργου C. Τμήματα ασπίδων, που είναι εφάμιλλες με εκείνες της Σαλαμίνας, έπεσαν από τον άνω όροφο, ακριβώς όπως αυτές που ανασκάφηκαν το 2010 στα πολύ καλά διατηρημένα δωμάτια της νότιας πτέρυγας της αυλής Α, και φανερώνουν ότι τα κτήρια εκατέρωθεν του Πύργου κατοικήθηκαν από αξιωματούχους της διοίκησης της πόλης το Ιδαίου.

Το νοτιότερο σύμπλεγμα είναι μεγαλύτερο και εφάπτεται ολόκληρης της νότιας πλευράς του προηγούμενου κτηρίου και εκείνης του Πύργου C. Δεν έχει αποκαλυφθεί πλήρως, αλλά περιλαμβάνει μέχρι στιγμής οκτώ δωμάτια (Δωμάτια 36, 37, 40A, 40B, 42, 43, 44, 45), κανάλια, στέρνα (Δωμάτιο 22) και ανοικτούς εργαστηριακούς χώρους. Η εσωτερική διάταξη των χώρων δεν παρουσιάζει την ίδια συμμετρία όπως αυτή του βορειότερου συμπλέγματος και είναι έκδηλο από τα ευρήματα ότι πρόκειται για εργαστήρια επεξεργασίας του χαλκού και κατασκευής χάλκινων και σιδερένιων αντικειμένων. Το Δωμάτιο 36, στο οποίο βρέθηκαν κατά χώραν μεγάλοι αποθηκευτικοί αμφορείς και πιθάρια στο κέντρο, αποτελούσε τον αποθηκευτικό χώρο του πύργου, ενώ τα δωμάτια 37, 42, 44 και η περιοχή νότια του Δωματίου 22 ήταν οι κατεξοχήν εργαστηριακοί χώροι. Κατάλοιπα των καναλιών ανασκάφηκαν στο Δωμάτιο 42 και στον ανατολικό τοίχο του Δωματίου 22 που στη πορεία της έρευνας αποδείχθηκε ότι πρόκειται για στέρνα που τροφοδοτούσε με νερό ολόκληρο το συγκρότημα, περιλαμβανομένης και της Αυλής Β. Το σύμπλεγμα συνδέεται με την Αυλή Β μέσω της δυτικής εισόδου του Δωματίου 41B. Στο νοτιότερο τμήμα της Αυλής Β, όπως και στην περιοχή νότια του Δωματίου 22, υπάρχουν συσσωρευμένα υπολείμματα σκουριάς και λεκάρες στη θέση τους που μαρτυρούν επίσης επεξεργασία του χαλκού. Τα ευρήματα της στέρνας (Δωμάτιο 22 που ανασκάφηκε μερικώς από την μικτή Αμερικανική Αποστολή μεταξύ των ετών 1971-1974) είναι αξιοσημείωτα γιατί περιλαμβάνουν σημαντικές ποσότητες διακοσμημένης ντόπιας και εισηγμένης κεραμικής, μεγάλο αριθμό μικρών οξυπύθμενων αμφορέων Καναναϊκού τύπου και μεγάλες ποσότητες οστών ζώων και ψαριών.

Τα ευρήματα του 2012 συνάδουν με τα ευρήματα των προηγούμενων ανασκαφικών περιόδων που περιλαμβάνουν κυρίως πίθους που βρέθηκαν στη θέση τους, μεγάλους και μικρούς αποθηκευτικούς αμφορείς διαφόρων τύπων για την εξαγωγή και αποθήκευση προϊόντων όπως το λάδι, το κρασί και τα παστά ψάρια, Αττικά αγγεία, μεταλλικά όπλα και εργαλεία, ελάσματα και άλλα διακοσμημένα εξαρτήματα ασπίδων, νομίσματα, πολύ μικρές ποσότητες ασβεστολιθικών αγαλαμιτιδίων και πήλινων ειδωλίων, λίθινα εργαλεία και

λεκάνες που σχετίζονται με την παραγωγή του λαδιού και την επεξεργασία του χαλκού, καθώς και επιγραφές που αποτελούν το οικονομικό αρχείο της φοινικικής διοίκησης της αρχαίας πόλης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι υπάρχουν περιορισμένες ποσότητες γραπτής κεραμικής σε ολόκληρη την έκταση του ανασκαμμένου χώρου. Εκπληκτικές είναι οι μεγάλες ποσότητες της σκουριάς στο νοτιότερο τμήμα της ανασκαφής καθώς και ο τεράστιος αριθμός των επιγραφών στο κεντρικό τμήμα της Αυλής Β και στα δωμάτια του νοτιότερου συγκροτήματος.

Το Φοινικικό Αρχείο αριθμεί σήμερα 733 επιγραφές και είναι το σημαντικότερο εύρημα των ανασκαφών του Τμήματος Αρχαιοτήτων στο Ιδάλιον. Με βάση πρόσφατες προκαταρκτικές στατιστικές, υπάρχουν 702 Φοινικικές επιγραφές και 31 Κυπροσυλλαβικές. Η πλειονότητα των επιγραφών είναι γραμμένες με μαύρο μελάνι, ενώ ελάχιστες είναι εγχάρακτες σε τοπικό μάρμαρο ή σε κεραμικά όστρακα. Όσον αφορά στο υλικό, υπάρχουν 374 επιγραφές σε κεραμικά όστρακα, 335 σε τοπικό μάρμαρο και 24 σε ακατέργαστες πέτρες. Επιγραφές ανασκάφηκαν σε ολόκληρη την έκταση της ανασκαφής, υπάρχει όμως μεγαλύτερη συγκέντρωση σε συγκεκριμένους χώρους, όπως 219 στην Αυλή Β, 159 στο Δωμάτιο 10, 81 στο Δωμάτιο 8, 58 στο Δωμάτιο 6, 26 στο Δωμάτιο 30, 22 στο Δωμάτιο 1 και από 10 μέχρι 20 σε άλλους πέντε χώρους. Πολλές από τις επιγραφές είναι ακέραιες, στην πλειονότητα τους όμως σώζονται αποσπασματικά.

Όσον αφορά στην αρχιτεκτονική, οι ανασκαφές των τελευταίων ετών έχουν αποκαλύψει πλήρως την κάτοψη σημαντικών κτισμάτων του τεράστιου οχυρωμένου συγκροτήματος που καταλαμβάνει την μισή βόρεια πλαγιά και ολόκληρο το δυτικό τμήμα του Λόφου της Αμπιλερής, μέχρι δηλαδή την κορφή του λόφου όπου βρίσκεται το τμήμα της οχύρωσης που ανασκάφηκε από τη Σουηδική Αποστολή τη δεκαετία του τριάντα. Είναι πιθανόν το οχυρωμένο σύμπλεγμα, βάσει επιφανειακών ενδείξεων, να καταλαμβάνει και το κεντρικό τμήμα του λόφου. Ο ανασκαμμένος χώρος περιλαμβάνει ουσιαστικά τρία κτηριακά συγκροτήματα α) τρεις πτέρυγες δωματίων γύρω από την Αυλή Α στο κέντρο της βόρειας πλαγιάς, β) το συγκρότημα του Ελαιόμυλου σε χαμηλότερο επίπεδο στη βορειοδυτική πλαγιά και γ) τον Πύργο C και τα δύο εφαιπτόμενα συμπλέγματα που ανοίγουν στην Αυλή Β. Οι τοίχοι των πιο πάνω κτηρίων ήταν αρκετά πλατιοί για να στηρίξουν άνω όροφο. Διατηρούνται σε αρκετό ύψος και σε μία περίπτωση μάλιστα, στο Δωμάτιο 35, φθάνουν μέχρι το ύψος της στέγης. Μεταξύ του Ελαιόμυλου και των προαναφερόμενων κτισμάτων παρεμβαίνει ένας αμυντικά σχεδιασμένος δρόμος, ο οποίος οδηγεί από τη δυτική Πύλη προς τις Αυλές Α και Β.

Η επιβλητικότητα των κτηρίων, ο αυστηρά αμυντικός χαρακτήρας του οχυρού, η δυνατότητα αποθήκευσης νερού και γεωργικών προϊόντων, οι μεγάλες ποσότητες εισηγμένων εμπορικών αμφορέων, οι εκτεταμένες

εργαστηριακές δραστηριότητες για την παραγωγή πολύτιμων εμπορευμάτων όπως το λάδι και τα μέταλλα, καθώς και το Αρχείο της διοίκησης της πόλης, δικαιολογούν την ταύτιση του οικοδομήματος με το διοικητικό κέντρο της Κλασικής και Πρώιμης Ελληνιστικής περιόδου. Επιπλέον, σημαντικά κατάλοιπα ενός αρχαιότερου οχυρωμένου κτηρίου, ανασκάφηκαν κάτω από τα δωμάτια της βόρειας και της δυτικής πτέρυγας της Αυλής Α και δικαιολογούν την ταύτιση του κτιρίου με το ανάκτορο του Βασιλείου του Ιδαλίου. Ο τοίχος εδράζονται στο φυσικό βράχο και χρονολογήθηκαν προκαταρκτικά στην Κυπρο-Αρχαϊκή περίοδο.

Ανασκαφές στο Ιδάλιο-Αμπιλερή, 2012

